

นรกสมัยใหม่ : การประกอบสร้างใหม่ของภาพนรกแบบคลาสสิก

Modern hell : the reconstruction of the classical image of hell.

สโรชยา จิรวงศ์¹

Sarochaya Jirungruangwong

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพนรกสมัยใหม่ นรกเปลี่ยนแปลงไปจากภาพนรกแบบดั้งเดิมอันปรากฏในคำสอนทางศาสนาหรือนรกแบบคลาสสิก โดยศึกษาจากวรรณกรรมร่วมสมัย 3 เรื่อง ได้แก่ นวนิยายสั้นเรื่อง Heart of Darkness ของ โจเซฟ คอนราด บทละครเรื่อง No Exit ของ ฌอง-ปอล ซาทร์ และนวนิยายเรื่อง Job: A Comedy of Justice ของ โรเบิร์ต ไฮน์ไลน์ ภาพของนรกสมัยใหม่ที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้ง 3 เรื่อง แสดงให้เห็นว่าอิทธิพลของบริบททางสังคมและวัฒนธรรมตลอดจนประสบการณ์ของผู้ประพันธ์ส่งผลต่อความหมายและลักษณะของนรก ในนวนิยายสั้นเรื่อง Heart of Darkness ของคอนราด นรกเป็นผลมาจากความโหดร้ายทารุณไร้มนุษยธรรมและการแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าของจักรวรรดินิยมในแอฟริกา นอกจากนี้ภาพนรกรยังสะท้อนให้เห็นสถานะที่กำกวมของคอนราดที่เป็นทั้งผู้ลี้ภัยจากผลกระทบจากจักรวรรดินิยมและในขณะเดียวกันโดยหน้าที่การงานของเขาที่เป็นกัปตันเดินเรือสินค้าก็ทำให้เขาเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดินิยม ส่วนในบทละครเรื่อง No exit ของ ซาทร์ ภาพนรกสะท้อนความไม่รับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำของตนเอง ซึ่งส่งผลให้บุคคลนั้นต้องถูกตัดสินโดยผู้อื่น ภาพนรกนี้เป็นการ

¹ นักวิชาการอิสระ

สะท้อนทัศนคติของชาลส์ที่วิพากษ์ความล้มเหลวของคนฝรั่งเศสในการต่อต้านอำนาจของเยอรมันที่ยึดครองฝรั่งเศสในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่วนในนวนิยายเรื่อง Job: A Comedy of Justice ของไฮน์ไลน์ นรกสะท้อนให้เห็นความไร้เสรีภาพและการปฏิเสธความแตกต่าง อันเนื่องมาจากอิทธิพลทางศาสนาที่เข้มงวดและการเหยียดผิวในสังคมอเมริกา

คำสำคัญ: นรกในวรรณกรรม, บริบททางสังคมและวัฒนธรรม

Abstract

The objective of this article is to analyze the reconstructed images of modern hell in three literary works; Joseph Conrad's *Heart of Darkness*, Jean-Paul Sartre's *No Exit*, and Robert A. Heinlein's *Job: A Comedy of Justice*, that are different from the traditional images of hell that appear in classical and religious texts. The research finds that the images of modern hell in the three literary works are influenced by the social and cultural contexts as well as by the experiences of the authors. In Conrad's *Heart of Darkness*, hell is the result of the inhuman brutalities and the pursuit of commercial interests of imperialism in Africa. It also reflects the author's ambiguous position as a refugee from imperialism on one hand, and on the other, as a captain in the merchant navy, and therefore involved in imperialism. In Sartre's *No Exit*, hell reflects the failure to take responsibility for one's action and decision that leaves one subject to the other's judgment. This is Sartre's criticism of his compatriots' failure to resist the German occupation of France during the Second World War. In

Heinlein's novel, *Job: A Comedy of Justice*, hell reflects the lack of freedom and the negation of difference that result from the religious dogmatism and racial discrimination in the U.S. society.

Keywords: Hell in literature, Social and Cultural Context.

บทนำ

ความเชื่อเรื่องนรกปรากฏมายาวนานหลายพันปี ปรากฏเป็นงานเขียนนับแต่สมัยกรีกที่มีความเชื่อเกี่ยวกับโลกใต้พิภพที่วิญญาณผู้ตายต้องลงไป ในบทประพันธ์เรื่อง *The Odyssey* ของ Homer โลกถูกแบ่งออกเป็นสามส่วน หนึ่งคือโลกมนุษย์ท้องทะเล และโลกใต้บาดาลหรือยมโลก ซึ่งยมโลกคือสถานที่ที่วิญญาณของผู้ที่เสียชีวิตไปแล้วจะต้องไปอยู่ ณ ที่นั้น ยมโลกในความเชื่อของกรีกจะถูกแบ่งเป็นสามส่วน ส่วนหนึ่งสำหรับวิญญาณที่ทำความดี รวมไปถึงเหล่าวีรบุรุษ (*Elysian Field*) ส่วนที่สองสำหรับวิญญาณทั่วไปที่ไม่มีทั้งความดีและความเลวปรากฏชัดเจน ส่วนสุดท้ายคือสำหรับวิญญาณที่ทำความชั่ว (*Tartarus*) และจากความเชื่อเกี่ยวกับโลกหลังความตายแบบกรีกนี้ก็ได้พัฒนาเรื่อยมาโดยเริ่มมีความเกี่ยวโยงเข้ากับคติและคำสอนทางศาสนาที่มุ่งเน้นไปยังเรื่องความดีความชั่วหรือกรอบศีลธรรมจรรยา ปรากฏในรูปแบบของสถานที่ที่มีไว้เพื่อสำเร็จโทษทัณฑ์แก่เหล่าผู้ที่ประพฤตินอกกรอบศีลธรรมตามที่คติทางศาสนากำหนดไว้ ซึ่งก็คือ “นรก” สถานที่ที่มีไว้ลงทัณฑ์ผู้ทำบาปที่เสียชีวิตไปแล้ว อันเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปนั่นเอง ถึงแม้ว่ากาลเวลาจะผ่านไปนานเท่าใด ภาพของนรกนั้นก็ยังคงฝังรากลึกอยู่ในความคิดความเชื่อของมนุษย์เรื่อยมาจนกระทั่งปัจจุบัน อย่างไรก็ตามรูปแบบและภาพลักษณ์ของนรกในความคิดของมนุษย์ในแต่ละยุคแต่ละสมัยจะแตกต่างกันไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป

ในคติตามคริสต์ศาสนา ปรากฏความเชื่อเรื่องนรกในพระคัมภีร์ไบเบิล ซึ่งอธิบายว่านรกคือสถานที่ที่ผู้ที่ปฏิเสธพระบุตรหรือพระเยซู และ ผู้ต้องโทษบาปซึ่งได้กระทำความผิด จะถูกพิพากษาในการตัดสินครั้งสุดท้าย (The Last Judgment) ให้ต้องลงไปชดใช้บาปที่ได้กระทำนั้นและรับการลงโทษชั่วกัปชั่วกัลป์ (Turner, 1995) ภาพของนรกที่ปรากฏในคติทางศาสนาคริสต์นั้นได้รับอิทธิพลมาจากศาสนายูดาห์ อันกล่าวถึงวิญญาณผู้ตายและสถานที่ที่อยู่ใต้ผืนดิน เป็นสถานที่ที่เต็มไปด้วยไฟที่ไม่มีวันดับ (Gehenna) สำหรับลงโทษผู้ทำผิด ต่อต้านพระเจ้า นับถือพวกนอกรีต เมื่อเวลาผ่านไป การตีความและให้ภาพของมนุษย์ที่มีต่อนรกกก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย ถึงแม้ว่าภาพของนรกที่ปรากฏในยุคต่าง ๆ จะมีรายละเอียดปลีกย่อย เช่น สถานที่ตั้งหรือวิธีการลงโทษ ที่แตกต่างกันไป แต่โดยรวม นรกรยังคงเป็นสถานที่ที่มีมืดมิด และเป็นที่จองจำวิญญาณบาปและทำการลงโทษวิญญาณเหล่านั้น เพื่อรอวันแห่งการตัดสินครั้งสุดท้ายจะมาถึง

เมื่อความเชื่อเกี่ยวกับนรกภูมิ ได้รับการเล่าขานสืบต่อกันมายาวนานหลายพันปี ภาพลักษณ์ของนรกที่นักประพันธ์ในยุคสมัยต่าง ๆ จำลองขึ้นในงานเขียนของตน ก็เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมเช่นกัน จากนั้นนรกในแบบกรีกมาเป็นนรกตามคติของศาสนาคริสต์ จากโลกสำหรับคนตายมาเป็นที่ลงโทษวิญญาณบาปจากเทพเจ้าผู้ปกครองโลกได้บาตลมาเป็นชาตานุชิตต่อต้านพระเจ้าผู้เป็นเจ้า หรือแม้กระทั่งการกระทำอย่างหนึ่งซึ่งไม่เคยถือว่าเป็นความผิดกลายมาเป็นบาปต้องห้ามในยุคสมัยต่อมา เช่น การบวบงสรวงเทพเจ้าที่นอกเหนือไปจากพระเจ้าผู้เป็นเจ้า ในอดีตก่อนยุคกลาง (Medieval Age) ไม่ถือว่าเป็นความผิด แต่เมื่อศาสนาคริสต์เฟื่องฟูและทรงอิทธิพลมากขึ้นในช่วงยุคกลาง การบูชาเหล่านั้นก็ถือว่าเป็นการกระทำของพวกนอกรีต จะเห็นได้ว่าพัฒนาการของนรกมีความเกี่ยวเนื่องผูกพันกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ณ ขณะนั้น ดังนั้นการสร้างภาพให้ “นรก” ตามการตีความของผู้เขียนที่

แตกต่างกันไป ทั้งที่ต่างยุคสมัย หรือในยุคเดียวกันแต่ตีความนรกแตกต่างกัน ถือเป็น เรื่องที่น่าสนใจที่จะทำความเข้าใจการนำเสนอแก่นตำนานเดิมมาใช้เพื่อนำเสนอภาพลักษณ์ ของนรกตามบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม และแนวความคิดซึ่งสะท้อนจาก วรรณกรรมแต่ละเรื่อง เพื่อศึกษาพัฒนาการของนรกในความคิดของคนว่ามีความ เปลี่ยนแปลง แตกต่างและหลากหลายอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 18 และ 19 เนื่องจากอิทธิพลของศาสนาไม่ได้เข้มข้นมากเท่าในอดีต ความเชื่อเกี่ยวกับนรกจึง เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ไม่ใช่เพียงรายละเอียดปลีกย่อยเหมือนที่เคย เป็นมาในยุคก่อนหน้านี้แต่อย่างใด

ในศตวรรษที่ 18 และ 19 มีงานเขียนเกี่ยวกับนรกปรากฏขึ้นเป็นจำนวนมากไม่ น้อย มีทั้งการนำเสนอภาพของนรกที่เป็นนรกตามคติความเชื่อทางศาสนา เช่น *Paradise Lost* ของจอห์น มิลตัน (John Milton) และนรกที่มีความหมายในเชิง สัญลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างภาพจินตนาการของบุคคล หรืออาจอธิบายให้เห็นภาพว่า นรกรุ่นนี้มีคำจำกัดความแบบ “สวรรค์อยู่นอก นรกอยู่ในใจ” เช่น เรื่อง *Heaven and Hell* ของเอมานูเอล สวีเดนบอร์ก (Emanuel Swedenborg) หรือนวนิยาย *The Rime of the Ancient Mariner* ของ แซมมวล คอลริดจ์ (Samuel Taylor Coleridge) เป็นต้น ภาพของนรกในเชิงสัญลักษณ์ของแต่ละบุคคลก็มีสภาพที่ต่างกันไป ตามแต่ความคิด ความเชื่อของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งอาจแตกต่างไปจากภาพของนรกที่เคย ยึดถือกันมา อาจกล่าวได้ว่าเป็นนรกที่เกิดขึ้นในจิตใจของแต่ละบุคคลนั่นเอง โดยที่นรก ในลักษณะนี้ไม่จำเป็นต้องยึดติดอยู่กับโลกทางกายภาพเสมอไป ไม่แม้กระทั่งจะต้อง เป็นเรื่องของคนตายเท่านั้น แต่สามารถปรากฏขึ้นได้ในทุกสถานที่ กับทุกบุคคล

วรรณกรรมร่วมสมัยที่เน้นประเด็นเกี่ยวกับนรกที่เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ ได้แก่ นวนิยายสั้นเรื่อง *Heart of Darkness* ของ โจเซฟ คอนราด บทละครเรื่อง *No Exit* ของ ฌอง-ปอล ซาทร์ และ นวนิยายเรื่อง *Job: A Comedy of Justice* ของ โรเบิร์ต

ไฮน์ไลน์ โดยบทความนี้จะมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์การประกอบสร้างภาพนรกแบบใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากภาพนรกแบบดั้งเดิมอันปรากฏในคำสอนทางศาสนาหรือแบบคลาสสิก โดยพิจารณาถึงอิทธิพลจากบริบทสังคมและวัฒนธรรมของผู้ประพันธ์ รวมไปถึงทัศนคติของผู้ประพันธ์

2. Heart of Darkness ของ โจเซฟ คอนราด

โจเซฟ คอนราด ประพันธ์นวนิยายสั้นเรื่อง *Heart of Darkness* ขึ้นในปี ค.ศ. 1902 โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเดินทางของมารโลว์เพื่อเข้าไปสู่ใจกลางทวีปแอฟริกาอันถูกเรียกขานว่าเป็นหัวใจแห่งความมืดมิด มารโลว์รับหน้าที่กัปตันเรือจากบริษัทของเบลเยียมล่องเรือไปตามแม่น้ำคองโกเพื่อขนถ่ายยางช้างกลับมายังประเทศเบลเยียม ระหว่างการเดินทางขึ้นไปตามแม่น้ำคองโกนั้นมารโลว์ได้พบเห็นสภาพแวดล้อมที่มีดิสสั้วอิซึม ครีမ် ความเปียกชื้นและอากาศที่ร้อนระอุของทวีปแอฟริกาอันเป็นสภาพที่เขาไม่คุ้นเคย สภาพแวดล้อมของแอฟริกาจึงสร้างความยากลำบากในการเดินทางของสมาชิกในขบวนเรือไม่น้อย เมื่อเดินทางเข้ามาถึงสถานีขึ้นนอกอันเป็นสถานีขึ้นแรกสุดที่คนขาวรวมตัวกันอยู่เพื่อรวบรวมทรัพยากรธรรมชาติอันได้แก่ไม้และงาช้างก่อนจะขึ้นเรือเพื่อส่งกลับไปยังดินแดนเจ้าอาณานิคม มารโลว์ได้พบเห็นว่คนขาวที่รวมตัวกันอยู่ในที่นี้ไม่ได้ทำงานอะไรที่เป็นขึ้นเป็นอันเนื่องจากเจ้าหน้าที่ในสถานีใช้เวลาไปกับการเอกสารที่ไม่มีประโยชน์อะไรต่อการขนถ่ายสินค้าเลยแม้แต่น้อยจากสถานีขึ้นนอก มารโลว์เดินทางตามกลุ่มพ่อค้ายางช้างเข้าไปถึงสถานีขึ้นกลาง ที่สถานีขึ้นกลางนี้มารโลว์ได้พบเห็นความโกลาหลและความลุ่มหลงในทรัพยากรธรรมชาติของคนผิวขาวรวมไปถึงพฤติกรรมโหดร้ายทารุณของคนขาวที่กระทำต่อชนพื้นเมืองราวกับชีวิตของชนพื้นเมืองนั้นไม่มีความหมายใด ๆ ที่สถานีขึ้นกลางนี้มารโลว์ได้ยินเรื่องเล่าขานถึงเคิร์ทซ์ บุรุษผู้เดินทางมายังแอฟริกาโดยตั้งใจเข้ามาถ่ายทอดความรู้และอารยธรรมแก่ชนพื้นเมืองแต่สุดท้ายกลับลุ่มหลงในทรัพย์สมบัติและอำนาจจนตั้งตนขึ้นเป็นเทพ

เจ้าพื้นเมืองเพื่อครอบครองงาช้างและป่าไม้ไว้ให้เป็นของตนเองแต่ผู้เดียว เรื่องราวของ เคิร์ทซึ่งดูความสนใจของมาร์โลว์จนเขาเลือกที่จะเดินทางลึกเข้าไปในแอฟริกามากขึ้นเพื่อที่จะได้พบกับเคิร์ท เมื่อไปถึงสถานขึ้นในทีเคิร์ทอาศัยอยู่นั้น มาร์โลว์พบว่า เคิร์ทกลายเป็นคนวิกลจริตที่ต้องการครอบครองทรัพยากรทุกอย่างไว้แต่ผู้เดียว อีกทั้งยังลุ่มหลงในอำนาจอันสามารถชี้เป็นชี้ตายชีวิตของชนพื้นเมืองทั้งหลาย ความคลุ้มคลั่งของเคิร์ททำให้ร่างกายของเขาอ่อนแอลงกระทั่งเขาล้มป่วย มาร์โลว์จำเป็นต้องนำตัวเคิร์ทกลับออกมาจากสถานขึ้นในเพื่อมารับการรักษา แต่ระหว่างที่เรือกำลังเดินทางกลับออกมาจากสถานขึ้นในนั้น อาการของเคิร์ททรุดหนักลงจนเขาเสียชีวิตก่อนจะได้รับการรักษา ก่อนจะเสียชีวิตเคิร์ททั้งคำพูดปริศนาไว้ว่า “The horror! The horror!” มาร์โลว์เองก็ล้มป่วยด้วยโรคเดียวกันกับเคิร์ทแต่เขาสามารถรอดชีวิตจากโรคร้ายนั้นมาได้ ประสบการณ์ที่มาร์โลว์ได้ประสบระหว่างการเดินทางเข้าไปยังใจกลางแอฟริกาแล้วเดินทางกลับออกมาทำให้มาร์โลว์ค้นพบว่าในตัวมนุษย์ทุกคนไม่ว่าคนขาวหรือชนพื้นเมืองมีความมืดมิดที่เป็นต้นเหตุแห่งความคลุ้มคลั่ง ความโลภและความหลงใหลในอำนาจซ่อนอยู่ทั้งสิ้น หากยอมให้ความลุ่มหลงในอำนาจและความโลภในทรัพยากรเข้าครอบงำจิตใจเหมือนที่ เคิร์ท เป็น ก็จะต้องพบจุดจบเช่นเดียวกับเคิร์ทผู้ถูกความคลุ้มคลั่งในจิตใจของตนเองกัดกินจนเสียชีวิตในที่สุด

โจเซฟ คอนราด (Joseph Conrad) เป็นนักประพันธ์ที่มีผลงานทั้งเรื่องสั้นและนวนิยาย ส่วนมากผลงานของคอนราดมีฉากหลังของเรื่องเกี่ยวกับการออกเดินเรือ เนื่องจากยุคสมัยที่คอนราดได้ประพันธ์ผลงานต่าง ๆ ขึ้นมานั้น การล่าอาณานิคมของจักรภพอังกฤษอยู่ในยุคเฟื่องฟู ซึ่งคอนราดเองได้นำประสบการณ์ที่เขาได้รับจากทั้งในฝรั่งเศสและประสบการณ์ในขบวนเรือสินค้าของอังกฤษมาสร้างสรรค์เรื่องราวต่าง ๆ ขึ้น โดยที่เนื้อเรื่องหลักๆของคอนราดจะเกี่ยวข้องกับการสะท้อนภาพของจักรวรรดิที่มีอาณาเขตกว้างขวางใหญ่โตไปทั่วโลกว่าผ่านการมีอาณานิคมในทวีปต่าง ๆ พร้อม ๆ กับที่

ให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจเบื้องลึกของจิตวิญญาณของมนุษย์ด้วยกัน การดำเนินเนื้อเรื่องจึงมีลักษณะการพรรณนาถึงบททดสอบทางจิตวิญญาณของมนุษย์อันถูกกระตุ้นโดยเสียงเรียกร้องของหน้าที่ (duty) และเกียรติยศ (honor) ของตัวละครหลัก ที่มีเหตุให้ต้องออกผจญภัยและพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง ตามที่คอนราดได้สรุปและตกผลึกความคิดของเขาไว้ว่าบทประพันธ์ของเขาจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอดประสบการณ์ที่เขาต้องการบอกเล่า เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้และสัมผัสสิ่งที่เขาต้องการนำเสนอ โดยที่ประสบการณ์ที่คอนราดต้องการนำเสนอมีความเฉพาะเจาะจง การนำเสนอบทประพันธ์โดยใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 ก็เพื่อสร้างกรอบความคิดและความเข้าใจให้ผู้อ่านเพื่อให้เข้าถึงสภาพจิตใจของตัวละคร

ในวัยเยาว์โจเซฟ คอนราด ได้รับอิทธิพลจากชนชั้นสูงโปแลนด์ ที่เรียกว่า *szlachta* อันแปลได้ว่า กลุ่มขุนนางหรือชนชั้นสูง โดยทั้งบิดาและมารดาของคอนราดเองก็เป็นสมาชิกของกลุ่มชนชั้นสูงนี้เช่นกัน ทำให้คอนราดเติบโตขึ้นท่ามกลางวัฒนธรรมแบบชนชั้นสูง ซึ่งปลูกฝังความรักและภาคภูมิใจในแผ่นดินแม่ รวมไปถึงส่งเสริมบทบาททั้งทางสังคมและวัฒนธรรมของการเป็นวีรบุรุษผู้ทรงคุณธรรม (Heroic virtue) ทั้งในด้านหน้าที่ ความจงรักภักดี และเกียรติศักดิ์ (Najder, 1984) ซึ่งการปลูกฝังทางวัฒนธรรมแบบชาวโปแลนด์นี้เริ่มทำให้กลุ่มคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นสูง เกิดแนวคิดในการฟื้นฟูระบอบการปกครองที่ไม่อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของประเทศมหาอำนาจใด ๆ จึงเกิดการลุกขึ้นต่อต้านจักรวรรดิรัสเซีย หนึ่งในสามของประเทศมหาอำนาจที่ครอบครองโปแลนด์อยู่ในขณะนั้น ผ่านการเผยแพร่งานเขียนและบทประพันธ์ที่ทำหน้าที่เสมือนสถาบันทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่กระจายสู่ประชาชนได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง เพื่อย้ำเตือนถึงอดีตอันยิ่งใหญ่และเกรียงไกรของโปแลนด์และลิทัวเนีย ทำให้ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 19 กลุ่มชนชั้นสูงของโปแลนด์ลุกขึ้นมาเรียกร้องการปลดแอกของโปแลนด์ โดยการสนับสนุนการปฏิรูปสังคมมาสู่ระบอบการปกครอง

แบบประชาธิปไตยแทนการปกครองแบบอาณานิคม และบิดามารดาของคอนราตเองก็เข้าร่วมการเคลื่อนไหวต่อต้านรัสเซียนี้ด้วยเช่นกัน เมื่อคอนราตอายุ 11 ปี บิดาและมารดาของคอนราตถูกรัสเซียจับได้ว่าเป็นผู้เคลื่อนไหวทางการเมืองต่อต้านการปกครองของจักรวรรดิรัสเซีย ทั้งครอบครัวจึงถูกเนรเทศออกนอกเขตดินแดนโปแลนด์ที่อยู่ภายใต้การปกครองของรัสเซียและบิดามารดาตรอมใจตายในที่สุด คอนราตซึ่งกลายเป็นกำพร้าและไม่สามารถอาศัยอยู่ในเขตการปกครองของจักรวรรดิรัสเซียได้อีกต่อไปเพราะฐานะอาชญากรการเมืองของบิดามารดาจึงย้ายไปอยู่กับพี่ชายของมารดาที่สวิสเซอร์แลนด์ และเติบโตขึ้นภายใต้การดูแลที่เข้มงวดของลุงผู้ซึ่งพร่ำสอนถึงการใช้ชีวิตในแนวทางปฏิบัติ มิใช่การพักผ่อน และเมื่ออายุ 15 ปี คอนราตจึงย้ายไปอยู่ที่บ้านพักเด็กกำพร้าที่ญาติคนหนึ่งเป็นผู้ดูแลอยู่ บุตรสาวของเจ้าของบ้านพักกล่าวถึงคอนราตว่าคอนราตมีความใฝ่ฝันอยากเป็นนักประพันธ์เพราะเขาไม่ชอบความจำเจซ้ำซาก

การเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกันดังที่กล่าวมานี้ทำให้คอนราตมีทัศนคติที่แหวกแนวออกไปจากแนวคิดพื้นฐานของสังคมในยุคนั้น (Najder, 2007) และแสดงออกมาอย่างชัดเจนผ่านเนื้อหาของบทประพันธ์ที่มุ่งเน้นไปที่การเดินทางออกผจญภัย เพื่อแสวงหาความรู้และการเติบโตของตัวละครเอก ในยุคนั้น (ปีค.ศ. 1837–1901) คือยุคที่ชนบทยึดถือเรียนกำลังเฟื่องฟู บทประพันธ์ในยุคนั้นจึงบรรยายถึงตัวเองแบบวีรบุรุษตามขนบของนวนิยายผจญภัย (Adventure Story) ซึ่งเน้นไปที่การเดินทางเพื่อแสวงหาประสบการณ์หรือการแสดงออกซึ่งความยิ่งใหญ่และสูงส่งทางจิตวิญญาณของตัวละครเอก เช่นการที่อัศวินจะออกเดินทางเป็นเพราะมีจุดมุ่งหมายอันสูงส่งเป็นแรงผลักดัน การไปช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก สืบหาปิศาจร้ายที่รบกวนความสงบสุขของชาวบ้าน หรือเพื่อปกป้องรักษาราชอาธิปไตยของบ้านเกิดที่กำลังถูกศัตรูรุกราน แต่ตัวละครเอกในบทประพันธ์ของคอนราตได้มีลักษณะแบบวีรบุรุษตามขนบดังที่กล่าวมา

แต่อย่างไรก็ตาม และคอนราดเลือกที่จะนำเสนอตัวละครเอกของเขาในฐานะของนักผจญภัยผู้โง่เขลา ผู้ซึ่งจะได้เรียนรู้ถึงข้อบกพร่องของตนเองในระหว่างที่กำลังเดินทางไปเรื่อยๆ จนสุดท้ายตัวละครเอกของคอนราดจะพบว่าตนเองมีแต่ข้อบกพร่องและขีดจำกัดมากมายและไม่มีสภาพใกล้เคียงกับวีรบุรุษในจินตนาการแม้แต่น้อย

นวนิยายสั้นเรื่อง *Heart of Darkness* ของโจเซฟ คอนราด ได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับ “ความเป็นมนุษย์” ทั้งของชาวยุโรปและชาวแอฟริกัน ผ่านมุมมองความโหดร้ายของลัทธิจักรวรรดินิยมที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง ประเทศคองโกในฐานะที่เป็น “จุดศูนย์กลางของความมืดมิด (Heart of Darkness)” ก็เป็นจุดศูนย์กลางหลักของลัทธิจักรวรรดินิยมที่บิดเบี้ยวด้วยเช่นกัน ทวีปแอฟริกาถูกนำเสนอในรูปลักษณะของสมรภูมิที่ไม่สามารถจับต้องได้ อีกทั้งยังปราศจากซึ่งอารยธรรมที่คนผิวขาวคุ้นเคย โดยผู้ที่จะเข้าไปในดินแดนแห่งนี้ไม่มีหลักประกันในด้านใด ๆ ทั้งสิ้น และเป็นความเสี่ยงที่ต้องยอมรับกันเองหากตัดสินใจจะเดินทางมาสู่ดินแดนแห่งนี้ ในแง่นี้อาจพิจารณาถึงเหตุที่คอนราดสร้างตัวละครเคิร์ทซ์และมารโลว์ขึ้นมาว่าเป็นการพยายามแสดงถึงความซับซ้อนของภาพลักษณ์ของลัทธิจักรวรรดินิยม คอนราดสร้างมารโลว์และเคิร์ทซ์ที่มีความแตกต่างกันอย่างสุดขีดขึ้นมาเปรียบเทียบกับกัน เพื่อให้ตัวละครทั้งคู่เป็นตัวแทนของแนวคิดภาพมายาที่ถูกลัทธิจักรวรรดินิยมสร้างขึ้น มารโลว์เป็นตัวแทนของอุดมคติและการสั่งสอนอบรมของลัทธิจักรวรรดินิยม ในขณะที่เคิร์ทซ์เป็นตัวแทนของการใช้อำนาจในทางที่ผิดที่มาจากความเสื่อมคดียของลัทธิในเชิงเหตุผลประโยชน์ใส่ตัวเอง และคอนราดพยายามแสดงให้เห็นว่าการเคารพบูชาหลักคำสอนที่ลัทธิจักรวรรดินิยมปลูกฝังให้ชาวยุโรปเชื่อนั้นเป็นเพียงมายาภาพ เพราะสงครามที่แท้จริงที่ปรากฏในเรื่องมิได้เป็นสงครามระหว่างอารยธรรมและอนารยธรรมอีกต่อไป แต่เป็นสงครามระหว่างความเชื่อที่มีที่มาจากลัทธิจักรวรรดินิยมเหมือนกัน แต่ถูกนำมาปฏิบัติต่างกัน ซึ่งตอกย้ำว่า “อารยธรรม” ที่ถูกใช้เป็นข้ออ้างในการเข้าไปครอบครองดินแดนเพื่อนำพาความรู้และ

แสงสว่างไปสู่ผู้ที่ด้อยกว่า เป็นเพียงมายาภาพอันสวยงามที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นเกณฑ์ที่ใช้ตัดสินว่าสิ่งใดดี สิ่งใดไม่ดี แต่สุดท้ายก็เป็นเพียงการให้เหตุผลเพื่อหลอกตนเองว่าเราไม่ได้ทำอะไรผิดเท่านั้น ความมิดมิดที่คอนราดตั้งใจนำเสนอในที่นี้จึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับสถานที่ทางกายภาพเท่านั้น แต่เป็นศีลธรรมจรรยาในจิตใจของมนุษย์นั่นเองว่าเลือกที่จะใช้ความเชื่อไปในทิศทางใด ซึ่งการตั้งคำถามเกี่ยวกับศีลธรรมจริยธรรมนี้นำไปสู่การในจิตใจของมนุษย์นั่นเอง

มูลเหตุของความซับซ้อนในการสร้างภาพลัทธิจักรวรรดินิยมของคอนราดที่มิทั้งมองในแง่ดีและโจมตีในแง่ร้ายนั้นอาจมองได้ว่าเป็นเพราะประสบการณ์ในวัยเด็กของคอนราดเอง เนื่องจากคอนราดยังถือสัญชาติรัสเซียอยู่ แต่ไม่ได้รับอนุญาตจากรัสเซียให้อยู่ต่างประเทศเป็นการถาวรได้ ความพยายามในการเปลี่ยนสัญชาติเป็นชาวออสเตรียก็ไม่ประสบความสำเร็จเพราะรัสเซียไม่ยินยอม ในขณะที่เดียวกันคอนราดที่ยังถือสัญชาติรัสเซียก็ไม่สามารถกลับเข้าไปอยู่ในเขตปกครองของรัสเซียได้เพราะมีเรื่องการถูกเนรเทศของบิดามารดาในฐานะอาชญากรการเมืองอยู่ ซึ่งทำให้คอนราดรู้สึกว้าชีวิตของตนในฐานะบุตรชายของผู้อพยพลี้ภัยทางการเมืองมีแนวโน้มจะถูกรังแกและเอารัดเอาเปรียบ รวมไปถึงถูกเกณฑ์เข้าไปเป็นทหารรัสเซียเป็นเวลายาวนานอย่างแน่นอน รวมไปถึงภาวะคนนอกที่แปลกแยก เพราะไม่มีรากฐานที่มั่นคงในชีวิต

จากประสบการณ์ที่คอนราดได้รับในวัยเด็กและอิทธิพลจากจักรวรรดินิยมเพาะบ่มความคิดเกี่ยวกับการตีความและสร้างภาพนรกที่ปรากฏใน *Heart of Darkness* ให้อยู่ในลักษณะของนรกที่เกิดขึ้นในจิตใจ ความหดหู่เศร้าหมองเมื่อคอนราดได้พบเห็นความโหดของมนุษย์ที่บุกเข้ายึดครองดินแดนต่าง ๆ เพียงเพื่อตอบสนองความต้องการทรัพยากรนำมาซึ่งการตั้งคำถามและข้อสรุปของมาร์โลว์ที่เดินทางเข้าไปในแอฟริกาเพื่อค้นพบว่านรกคือสภาพการณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นจากการยอมให้ความโลภเข้าครอบงำจิตใจ เคิร์ทซ์ถูกความโหดกลืนกินต้องประสบกับความตายในท้ายที่สุด

และมาร์โลว์ที่แม้จะไม่เสียชีวิตตามครีทซ์ไปแต่ก็ต้องทนใช้ชีวิตอยู่กับความมืดมิดที่จะติดตามเขาไปตลอดชีวิต

3. No Exit ของ ฌอง-ปอล ซาทร์

บทละครเรื่อง *No Exit* เป็นเรื่องของตัวละคร 3 ตัวที่เสียชีวิตไปแล้วต้องมาอยู่ในนรกเพื่อรับโทษทัณฑ์จากบาปที่ตนได้ก่อขึ้น แต่นรกดังกล่าวเป็นห้องหนึ่งที่มีสมาชิกเพียง 3 คน ตัวละครทั้ง 3 ตัวพูดคุยซักถามถึงสาเหตุที่ทำให้ต้องมาอยู่ในนรก ก่อนจะกลายเป็นโต้เถียง เสียสติ เหน็บแนมกันเอง อีกทั้งตัวละครทั้ง 3 ตัวยังไม่สามารถออกไปจากห้องนั้นได้ทั้งๆที่ประตูไม่ได้ล็อคตายแต่อย่างใด ซึ่งซาทร์สรุปไว้ว่าการที่ผู้อื่นมองทะลุไปถึงความผิดหรือความลับที่อายของตน รวมไปถึงการทำร้ายกันเองด้วยวาจาเช่นนี้คือทรมานทางใจที่เกิดขึ้นจาก “ผู้อื่น” ความทุกข์ทรมานทางใจนี้ร้ายแรงและเจ็บปวดกว่าการได้รับความทุกข์ทรมานทางกายมากนัก เพื่อสนับสนุนแนวคิดที่เขานำเสนอไว้ว่า นรกคือผู้อื่น “Hell is –other people!” (*No Exit* p.61) อีกทั้งนรกที่ปรากฏใน *No Exit* มีความได้หลายแบบ กล่าวคืออาจมองว่า นรกคือห้องรับแขกห้องหนึ่ง นรกคือการที่สมาชิกในห้องไม่สามารถนอนหลับได้เพราะในห้องนั้นไม่มีสวิตช์ไฟเนื่องจากการที่ปิดไฟไม่ได้เป็นสัญลักษณ์แทนการตื่นอยู่ตลอดเวลา นรกคือการรับโทษทัณฑ์จากบาปที่พวกเขาเคยทำมา หรือนรกคือผู้อื่น ตามที่ซาทร์ได้สรุปไว้ ซึ่งนรกในรูปแบบต่าง ๆ นี้มีความเหมือนกันอยู่ประการหนึ่งคือเป็นนรกที่เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์เอง (Chazelle, 2006) ซาทร์ได้สร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ตัวละครแต่ละตัวต้องเผชิญและมีปฏิกิริยาตอบโต้เช่นการตั้งคำถามว่าเหตุใดพวกเขาจึงต้องมาอยู่ในนรก พวกเขาทำบาปอะไรไว้ เกิดเป็นรูปแบบของนรกที่ผูกพันอยู่กับภวนต์และการดำรงอยู่ของบุคคลนั้น ๆ ดังที่ปรากฏในปรัชญาอัตถิภาวนิยมที่กล่าวถึงการดำรงอยู่ของปัจเจกบุคคล (Existentialism) ด้วยการแยกปัจเจกบุคคลสามคนออกจากโลก สภาพแวดล้อม และผู้คนที่พวกเขารู้จัก ให้มาอยู่ร่วมกันในห้องเดียวกัน

โดยการกระทำและความรู้สึกที่พวกเขาจะแสดงออกจะเป็นตัวบ่งชี้ถึง “ตัวตน” ของพวกเขา ตัวละครแต่ละตัว จะได้รับทางเลือกกว่า เขาหรือเธอจะนิยามความเป็นตัวตนของตนเองด้วยตัวเอง หรือให้ผู้อื่นในห้องเดียวกันนั้นเป็นคนนิยามให้ อีกทั้งชาร์ตรยังได้พิจารณาข้อสงสัยเกี่ยวกับเรื่อง สิ่งที่มีอยู่ (Existence) และ สารัตถะ (Essence) ตัวละครแต่ละตัวจะมีทางเลือกอยู่ คือไม่สนใจการตัดสินใจของตัวละครอีกสองตัวที่มีต่อตัวตนของเขา หรือยอมรับการตัดสินใจนั้นมาแล้วเชื่อตามว่าตนเองเป็นอย่างที่ผู้อื่นมองเห็น ดังที่การแข่งได้ค้นพบว่า ไม่จำเป็นต้องมีการทรมานในทางกายภาพ เพียงแค่สายตาของ “ผู้อื่น” ก็สามารถที่จะลดคุณค่าและกลืนกิน “ความเป็นปัจเจก” ของเขาได้ ทั้งนี้ชาร์ตรได้อธิบายถึงสภาพที่บุคคลกลัวสายตาของผู้อื่นจนไม่สามารถดำรงความเป็นตัวของตัวเองว่าเป็น “ความสำคัญผิดที่เลว” ตัวละครทั้ง 3 ตัวเป็นตัวแทนของอัตถิภาวะที่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของความสำคัญผิดที่เลว ทั้งการแข่ง เอสเทล และอีเงสต่างหวาดหวั่นต่อสายตาของคนอื่น ๆ ที่จะมาตัดสินตนเอง การแข่งไม่สามารถทำอะไรได้เลย แม้กระทั่งการจุ่มพิตเอสเทล เพราะมีสายตาของอีเงสคอยจ้องมองอยู่ การแข่งจึงเลือกที่จะเพิกเฉยต่ออิสรภาพและภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่เขามี มาเป็นการให้ความสำคัญกับการตัดสินใจของอีเงสว่าความคิดเห็นของอีเงสคือสิ่งเดียวที่พิสูจน์ความมีตัวตนของเขาได้ เนื่องจากเขาเชื่อว่าหากคนอื่นไม่ยอมรับเขา เขาก็ไม่สามารถมีตัวตนได้อีกต่อไป การที่การแข่งยึดเอาผู้อื่นมาเป็นปัจจัยตัดสินการมีตัวตนอยู่ของตนเอง ก็สร้างให้ “ผู้อื่น” มีสถานภาพและอำนาจเหนือกว่าตัวของเขาเอง เช่นเดียวกับเอสเทล การที่เอสเทลสงสัยในการดำรงอยู่ของเธอเมื่อไม่สามารถมองเห็นตนเองได้นั้น เป็นเพราะเธอไม่เชื่อมั่นในการตัดสินใจของตนเอง ดังนั้นเธอจึงต้องหาวัตถุภายนอกมา เพื่อช่วยสร้างสารัตถะของเธอ และยืนยันการดำรงอยู่ของเธอ กล่าวคือ เจาสะท้อนจากกระจกที่เธอเห็นจะเป็นสิ่งที่เธอเชื่อมั่นว่านั่นคือตัวเธอ และเพราะเธอมีเจาสะท้อน เธอจึงมีตัวตนและยังดำรงตัวตนนั้นไว้ได้ การที่เอสเทลต้องใช้ “ผู้อื่น” เพื่อยืนยันตัวตนของเธอ ก็เป็น

การก่อสร้างให้“ผู้อื่น” มีสถานภาพและอำนาจเหนือกว่าตัวเธอเช่นกัน ดังนั้นเอสเทลและการแข่งขันจึงได้รับความทุกข์ทรมานนั้นต่อไป อีเลียสเองแม้จะไม่ได้อยู่ในข่ายของผู้ที่มีชะตากรรมอันเลวร้าย แต่เธอก็ต้องทนทุกข์ทรมานเพราะตัวเธอได้รับความหมายสำหรับเอสเทล และเอสเทลเลือกที่จะสนใจแต่การแข่งขัน หรืออีกนัยหนึ่งเอสเทลในฐานะที่เป็น“ผู้อื่น” ก็เป็น ทัศนคติที่ทรมานสำหรับอีเลียสนั่นเอง

บทละครเรื่อง *No Exit* ไม่เพียงแต่นำเสนอแนวคิดอัตถิภาวะที่มุ่งให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความสำนึกที่เลว (Bad Faith) เท่านั้น อีกประเด็นหนึ่งซึ่งชาร์ตรได้นำเสนอไว้ในเนื้อเรื่องคือความคิดความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องของนรก ซึ่งแม้สภาพของนรกตามความคิดของชาร์ตรจะแตกต่างไปจากนรกตามชนบทที่คนทั่วไปยึดถือกัน แต่สำหรับชาร์ตรแล้วนรกก็ยังคงเป็นสถานที่ที่สร้างความทรมานใจให้แก่ผู้ที่ต้องมารับโทษทัณฑ์จากความผิดบาปที่ตนได้ก่อขึ้นเช่นเดียวกับแนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับนรกในเชิงชนบท ซึ่งในกรณีนี้ การสร้าง “สภาพ” ของนรกที่ราวกับสามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนแนวความคิดที่กล่าวว่า สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ นรกของใครต้องให้ผู้นั้นเป็นคนตัดสิน อีกทั้งชาร์ตรตั้งใจเขียนบทละครนี้ขึ้น เพื่อให้เป็นกรณีอธิบายแนวความคิดเรื่อง ภาวะมีอยู่โดยปราศจากสิ่งอื่น (Being and Nothingness) และปรัชญาอัตถิภาวะนิยม (Existentialism) เพื่อให้ผู้ชมสามารถทำความเข้าใจแนวคิดของเขาได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้บทละครเรื่องนี้ยังถูกประพันธ์ขึ้นมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อแสดงออกถึงการต่อต้านการปกครองของเยอรมันที่มีเหนือดินแดนฝรั่งเศส เนื่องจากการเคลื่อนไหวต่อต้านถูกจับตามองจากตำรวจเกสตาโปอย่างเข้มงวด ชาร์ตรจึงใช้บทละครเพื่อเป็นช่องทางการสื่อสารถึงพี่น้องร่วมอุดมการณ์ของเขา และเพื่อสร้างความบันเทิงเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้แก่ชาวฝรั่งเศสที่ต้องถูกควบคุมและเฝ้ามองโดยทหารนาซีด้วยเช่นกัน

สงครามและโศกนาฏกรรมมีอิทธิพลต่อแนวคิดของชาร์ตร์เป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น สงครามกลางเมืองของสเปน (Spanish Civil War) อันนำมาซึ่งการโค่นล้มระบบการปกครองโดยกษัตริย์ มาจนถึงการช่วงชิงอำนาจระหว่างผู้ที่สนับสนุนฝ่ายสังคมนิยมและผู้ที่สนับสนุนฝ่ายกษัตริย์ หรือการที่เศรษฐกิจโลกตกต่ำจากผลของสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยที่ในขณะนั้นชาร์ตร์ได้ประพันธ์นวนิยายเรื่อง *The Age of Reason* (1942) และได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกที่จะทำหรือไม่ทำอะไร ไว้ผ่านตัวละครเอกว่า การมีตัวตนอยู่โดยปราศจากซึ่งความรับผิดชอบต่อดวงตนนั้น ก็เป็นการไร้สาระที่จะดำรงการมีตัวตนนั้นต่อไป ยิ่งไปกว่านั้นสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่งผลกระทบโดยตรงต่อชาร์ตร์ ทั้งในทางร่างกายและทางปัญญา ในปีค.ศ. 1939 สงครามเริ่มลุกลามมาถึงฝรั่งเศส ชาร์ตร์เข้าร่วมในกองทัพนันทนาในตำแหน่งผู้ตรวจสอบสภาพอากาศและออกสู่สมรภูมิเพื่อปกป้องแผ่นดินเกิด แต่ถูกทหารเยอรมันจับตัวได้และถูกคุมขัง จนกระทั่งหลังจากที่ฝรั่งเศสยอมพ่ายแพ้ต่อการรุกรานของเยอรมนีในปีค.ศ. 1940 ชาร์ตร์จึงถูกปล่อยตัวและเดินทางกลับปารีส และเข้าร่วมกับกลุ่มต่อต้านนาซี *Socialisme et Liberté* ที่ดำเนินการอยู่ลับๆ ผ่านการประชุมลับ หรืองานเขียนและหนังสือพิมพ์ฉบับใต้ดิน เพื่อหลบรอดจากการตรวจตราของเกสตาโป แต่ความอับยศของความพ่ายแพ้ที่ชาร์ตร์ประสบก็ส่งผลต่อความคิดของชาร์ตร์เป็นอย่างมาก (Aronson, 1980) เมื่อสิ่งที่เคยเชื่อมั่นยึดถืออยู่ถูกทำลายลง ทำให้ชาร์ตร์เริ่มหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับภวนต์ โดยให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่ได้รับจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ในการตั้งคำถามถึงตัวตน อิสระภาพและความรับผิดชอบที่มาพร้อมอิสรภาพนั้น ซึ่งในท้ายที่สุดแล้ว อาจกล่าวได้ว่าสงครามเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมและหล่อหลอมให้ชาร์ตร์ประกอบสร้างแนวคิดของเขาจนเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นนั่นเอง

แนวคิดเรื่อง ความรับผิดชอบ ที่ต่อยอดมาจากภวนต์ของชาร์ตร์นี้ มีที่มาที่สำคัญคือจากความผิดหวังในบรรดาผู้ร่วมอุดมการณ์ต่อต้านนาซีในกลุ่ม *Socialisme*

et Liberté ทั้งหลาย (Aronson, 2004) ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1941 ชาร์ตร์และเพื่อนในกลุ่มคนหนึ่งเดินทางไปยังเฟรนช์เวียรา เพื่อร้องขอความช่วยเหลือจาก อังเดร ซิด (André Gide) และ อังเดร มัลโร (André Malraux) แต่ทั้งซิดและมัลโรไม่ยอมตัดสินใจว่าจะสนับสนุนการต่อต้านนาซีนี้หรือไม่ ทำให้ชาร์ตร์รู้สึกผิดหวังและหมดกำลังใจ ต่อมาไม่นานกลุ่ม *Socialisme et Liberté* จึงสลายตัวไปและชาร์ตร์หันมาเริ่มงานประพันธ์อย่างจริงจังแทนที่จะไปมีส่วนร่วมกับการเคลื่อนไหวทางการเมือง และจากความผิดหวังในตัวเพื่อนร่วมอุดมการณ์นี้เป็นส่วนหนึ่งที่ผลักดันให้ชาร์ตร์หันมาใส่แนวคิดเกี่ยวกับ “การมีตัวตนอยู่” อันรวมไปถึงเสรีภาพที่จะเลือกกระทำหรือไม่กระทำการใด ภายใต้เงื่อนไขว่าหากได้เลือกที่จะทำหรือไม่ทำในเรื่องหนึ่งเรื่องใดแล้ว จะต้องพร้อมรับกับผลที่ตามมาจากการกระทำนั้น ๆ ด้วย

อาจกล่าวได้ว่าบทละครเรื่อง *No Exit* ได้รับอิทธิพลมาจากการที่เยอรมันบุกเข้ายึดครองฝรั่งเศส ในยามที่บ้านเมืองระส่ำระสายและแตกแยก ชาร์ตร์ได้พบว่าการไม่กล้าตัดสินใจหรือไม่กล้ายอมรับผลที่ตามมาจากการตัดสินใจเป็นเรื่องที่น่าละอาย เนื่องจากมนุษย์มีเสรีภาพที่จะเลือกกระทำการสิ่งหนึ่งได้ แต่เมื่อมนุษย์เลือกที่จะสละเสรีภาพนั้นไปแล้วหลอกตนเองว่าไม่มีทางเลือก ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่เลวร้ายมาก โดยที่ชาร์ตร์สร้างกรอบความคิดเกี่ยวกับอัตถิภาวนิยมนี้ขึ้นจากความผิดหวังในเพื่อนร่วมชาติและเพื่อนร่วมอุดมการณ์ ทำให้เขานำเสนอตัวละครทั้ง 3 ตัวไว้เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มบุคคลที่ไม่กล้าตัดสินใจหรือไม่กล้ายอมรับผลจากการตัดสินใจนั้น ว่าสุดท้ายคนเหล่านั้นก็มีสภาพเหมือนตัวละครทั้ง 3 ตัว คือต้องติดอยู่ในนรกไปตลอดกาลนั่นเอง

4. Job: A Comedy of Justice

นวนิยายเรื่อง *Job: A Comedy of Justice* เป็นการเล่าคำสอนเรื่อง Job ที่ปรากฏในพระคัมภีร์ออกมาใหม่โดยมีการสอดแทรกการเสียดสีศาสนาคริสต์เอาไว้

เรื่องราวของ Job ที่ปรากฏในพระคัมภีร์ คือเรื่องของการพนันกันระหว่างพระเจ้าและซาตาน ว่าซาตานจะสามารถทำให้ชายผู้เชื่อมั่นในพระเจ้าอย่างแรงกล้าเปลี่ยนใจละทิ้งศรัทธานั้นได้หรือไม่ โดยที่ซาตานใช้วิธีการมากมายในการทดสอบและบีบคั้นให้ชายผู้นั้นละทิ้งความหวังในพระเจ้าเสีย ในท้ายที่สุดแม้ชายผู้นั้นจะสูญเสียทุกอย่างแต่เขาก็ยังคงไม่ละทิ้งความศรัทธา ซาตานจึงเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ในการพนันครั้งนี้ไป

ไฮน์ไลน์นำเรื่องราวของ Job มาเล่าใหม่ โดยสร้างตัวเอก อเล็กซานเดอร์ เฮอร์เกนไฮม์เมอร์ (Alexander Hergensheimer) คริสตศาสนิกชนที่เคร่งครัด ที่ถูกย้ายจากโลกหนึ่งไปสู่โลกหนึ่งด้วยพลังของพระเจ้า (Yahweh) และซาตาน (Lucifer) ทำให้อเล็กซ์ได้พบกับโลกที่เขาไม่คุ้นเคย ประสบกับบททดสอบเพื่อวัดความศรัทธาของเขา เพียงแต่อเล็กซ์นั้นแตกต่างไปจาก Job ต้นฉบับเพราะเมื่อเขาได้รับประสบการณ์จากการเดินทางข้ามไปยังโลกต่างๆนี้ เขาเริ่มเกิดความคลางแคลงใจในสิ่งที่เขาเคยเชื่อและศรัทธา เมื่อวันสิ้นโลกมาถึง อเล็กซ์ได้ขึ้นสวรรค์ (Rapture คือการที่ผู้เชื่อในพระคริสต์จะถูกรับขึ้นไปบนฟ้าเมื่อวันพิพากษาโลกจะมาถึง โดยอ้างถึงใน แมทธิว 24:36-42 และ 1 เธสะโลนิกา 4:15-17 กล่าวถึงคนที่ถูกทิ้งไว้ในโลกเป็นคนชั่ว ส่วนคนที่ถูกรับไปเป็นคนดีหรือผู้เชื่อในพระคริสต์) แต่พบว่าสวรรค์นั้นช่างแตกต่างไปจากสิ่งที่เขาเชื่อเหลือเกิน อีกประการหนึ่งที่ไฮน์ไลน์นำมาเป็นปัจจัยในเรื่องนี้ก็คือแก่นเรื่องเกี่ยวกับความรัก โดยการใส่ตัวละครมาร์เกรเต (Margrethe) มาเป็นคู่รักของอเล็กซ์ ซึ่งเมื่อเนื้อเรื่องดำเนินมาถึงจุดที่อเล็กซ์ได้ขึ้นสวรรค์ แต่เขาพบว่ามาร์เกรเตไม่ได้อยู่บนสวรรค์นี้ เพราะเธอไม่ใช่ผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ เขาจึงตัดสินใจว่าสถานที่ที่ไม่มีมาร์เกรเตก็ไม่ใช่สวรรค์สำหรับเขา ทำให้เขาตัดสินใจออกจากสวรรค์เพื่อไปตามหาเธอ

การที่อเล็กซ์ตั้งคำถามในสิ่งที่เขาได้รับการปลูกฝังให้เชื่อนั้น ทำให้สามารถมองได้ว่ามีการใช้อำนาจที่จะสร้างชุดความเชื่อเพื่อใช้ครอบงำกลุ่มคนขึ้น ในกรณีนี้มองได้ว่าชุดความคิดดังกล่าว คือการสร้างข้อกำหนดว่า คนที่ทำดี (เชื่อในพระเจ้า และอุทิศ

ตนเพื่อศรัทธาในศาสนา) จะได้ขึ้นสวรรค์ ส่วนคนที่ต่อต้านพระเจ้าจะต้องตกนรก ประกอบกับภาพของสวรรค์และนรกที่ปรากฏอยู่ในเรื่องเป็นการสนับสนุนแนวคิดเกี่ยวกับชุดความเชื่อที่ใช้ครอบงำให้เด่นชัดยิ่งขึ้น ซึ่งผู้มีอำนาจที่ไฮน์ไลน์กล่าวถึงก็คือ องค์การศาสนา ที่ใช้ศรัทธาของคนมาเป็นอำนาจในการกำหนดแบบแผนความเชื่อและ พฤติกรรมของมนุษย์ว่าสิ่งใดเป็นที่ยอมรับและสิ่งใดไม่ได้รับการยอมรับ (ในเรื่องคือตัว พระเจ้า Yahweh ที่เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้น) ซึ่งตัวอเล็กซ์เมื่อได้พบว่าสิ่งที่ เขาเคยเชื่อนั้นมิได้เป็นความจริงดังที่เขาคิดว่ามันเป็น ทำให้สำหรับอเล็กซ์แล้ว ภาพ ของนรกสวรรค์มิได้ขึ้นอยู่กับภาพลักษณ์ที่ปรากฏให้เห็นอีกต่อไป แต่สิ่งที่จะเป็น ตัวกำหนดว่าที่ใดคือนรก ที่ใดคือสวรรค์นั้น ขึ้นอยู่กับจิตใจของเขานั่นเอง ดังที่อเล็กซ์ได้ สรุปไว้ว่า สวรรค์คือสถานที่ที่มาร์เกรเตอยู่ (Heaven is where Magrethe is)

ผลงานของไฮน์ไลน์ส่วนใหญ่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับสังคมที่ปรากฏอยู่ซ้ำ ๆ ใน เกือบทุกเรื่อง ได้แก่ แก่นเรื่องเกี่ยวกับ ความสำคัญของสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (individual liberty) และ ความเชื่อมั่นในตนเอง (self-reliance) แก่นเรื่องเกี่ยวกับ ความรับผิดชอบที่ปัจเจกบุคคลมีต่อสังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ (the obligation individuals owe to their societies) แก่นเรื่องเกี่ยวกับอิทธิพลขององค์การศาสนา (organized religion) ที่มีต่อวัฒนธรรมและการเมืองการปกครองประเทศ และแก่น เรื่องเกี่ยวกับสังคมที่มีแนวโน้มจะควบคุมบังคับแนวความคิดที่นอกกริธหรือนอกศาสนา (nonconformist) (Hamowy, 2008) ไฮน์ไลน์มักนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่และ ความรับผิดชอบรวมไปถึงสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของมนุษย์ จากการที่เขาได้ประพันธ์นวนิยายหลายเรื่องที่มีแก่นความคิดเกี่ยวกับความเป็น สัตว์สังคม (social animal) ของ มนุษย์รวมไปถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการวางความต้องการของสังคมไว้เหนือความ ต้องการของตัวเองเพื่อความสงบและเป็นระเบียบของส่วนรวมโดยการใช้ “สิทธิในการ เลือกตั้ง (suffrage)” เป็นสัญลักษณ์ของความต้องการของสังคม หรือกล่าวได้ว่าเป็นการ

ที่ยึดเอาเสียงส่วนมาก เป็นผู้กำหนดความต้องการของสังคม แต่ในภายหลัง ไฮน์ไลน์เกิดความเสื่อมความศรัทธาในพลังที่มาจากตัวประชาชน เพราะเขาเล็งเห็นว่าประชาชนไม่ได้มีความตระหนักรู้ถึงสิทธิ หน้าที่และเสรีภาพของตนอย่างแท้จริง แต่ประชาชนเพียงแค่ทำตามสิ่งที่สังคมปลูกฝังให้ทำเท่านั้น อีกทั้งระบอบการปกครองแบบที่ใช้อยู่ได้เริ่มแสดงความล้มเหลวของระบบการปลูกฝังดังกล่าว อันเนื่องมาจากการเจริญเติบโตของรัฐบาลที่ได้รับการเลือกตั้งที่ไม่เป็นธรรม และการจัดการครอบงำที่ประสบความสำเร็จนั่นเอง (Hamowy, 2008) ซึ่งไฮน์ไลน์มองว่าสิทธิแบบประชาธิปไตยที่ยึดเอาเสียงข้างมากคือความถูกต้องนี้ จะส่งผลเสียต่อสังคมส่วนรวมมากกว่าผลดี เนื่องจากการลงเสียงแสดงความคิดเห็นก็ส่วนมาจากการถูกปลูกฝังให้เชื่อมั่นและยอมรับในการตัดสินใจของผู้มีอำนาจ ไม่ได้มาจากการต้องการของบุคคลอย่างแท้จริง ทำให้ไฮน์ไลน์มองว่าการออกเสียงแบบนี้มีแต่จะทำให้สังคมจมดิ่งลงสู่วังวนของการครอบงำซึ่งมีความสัมพันธ์ในลักษณะผู้กดขี่และผู้ถูกกดขี่ เพราะหากใครคิดต่าง ทำต่าง จะถูกสังคมลงโทษ ไม่สามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างเต็มภาคภูมิ ซึ่งเขามองว่ามนุษย์มีสิทธิที่จะคิดต่างและมีเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นนั้นออกมา ในแง่หนึ่งไฮน์ไลน์เองก็ให้เหตุผลว่าการเป็นปัจเจกบุคคล (Individualism) นั้นไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้หากมนุษย์ยังมีความไม่ใส่ใจ ไร้การศึกษา หรือความโง่เขลา (ignorance) ดังนั้นการที่มนุษย์จะแสดงความเป็นปัจเจกบุคคลและการตัดสินใจด้วยตนเองนี้ต้องขึ้นอยู่กับ การได้รับการศึกษาที่เปิดกว้างทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งหมายรวมไปถึงประสบการณ์ชีวิตของแต่ละคนด้วย ไฮน์ไลน์จึงมองว่าการเหมารวมให้ทุกสิ่งทุกอย่างมีแบบแผนตายตัวเพียงรูปแบบเดียวเป็นการครอบงำที่เลวร้ายและลดทอนความเป็นปัจเจกของมนุษย์อย่างน่าเสียดาย

Job: A Comedy of Justice ถูกประพันธ์ขึ้นในปีค.ศ. 1984 ถือได้ว่าเป็นนวนิยายในช่วงหลังๆของไฮน์ไลน์ ที่เริ่มหันมาให้ความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกแต่ง

ขึ้นหรือเรื่องเล่านิทานปรัมปรา (Myth) ในแก่นเรื่องหลักที่เขาสร้างขึ้นเองคือ World as Myth series ที่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการที่โลกและสังคมกลายเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องเล่าที่ถูกผู้มีอำนาจกำหนดครอบครองเอาไว้ ไฮน์ไลน์ใช้คำว่า myth ในทั้ง 2 ความหมาย คือทั้งเรื่องที่ถูกแต่งขึ้น และเรื่องปรัมปรา หรืออีกนัยหนึ่งคือไฮน์ไลน์พยายามแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของเรื่องเล่าที่ถูกเล่าสืบทอดกันมาจนกลายเป็นเรื่องปรัมปราที่ทุกคนพร้อมใจกันเชื่อนั้น ส่งผลต่อแนวคิดกระแสหลักของสังคมมากเพียงใด โดยในเรื่อง *Job: A Comedy of Justice* นี้ได้บรรยายถึงเกมการแข่งขันระหว่างพระเจ้าและชาตานที่จะทดสอบความศรัทธาที่มีต่อพระเจ้าของตัวละครเอกแต่ตัวละครเอกเองเมื่อถูกทดสอบไปจนถึงจุดหนึ่ง ก็เริ่มสงสัยว่าสิ่งที่เขาได้รับการสั่งสอนมาว่าเป็นความจริงแท้ นั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องแน่หรือ

นอกเหนือจากการเสียดสีแนวคิดเรื่องการครอบงำทางการเมือง ยังมีการโจมตีอิทธิพลขององค์กรศาสนาที่มีเหนือวัฒนธรรมและการเมืองการปกครองประเทศ และแก่นเรื่องเกี่ยวกับสังคมที่มีแนวโน้มจะควบคุมบังคับแนวความคิดที่นอกกริดหรือนอกศาสนา โดยไฮน์ไลน์ยังคงนำเสนอกรอบแนวคิดเรื่องนรกตามแบบขนบตามแบบที่พระคัมภีร์บรรยายเอาไว้ คือ นครเยรูซาเล็มใหม่นั้นสวยงามด้วยสถาปัตยกรรมอันยิ่งใหญ่ นรกคือสถานที่ที่เต็มไปด้วยไฟและทะเลสาปเพลิง แต่ความรู้สึกของตัวละครอเล็กซ์กลับมีความลึกลับ เช่นเมื่ออเล็กซ์อยู่ในสวรรค์เขาก็กลับรู้สึกว่าที่นั่นไม่ใช่สวรรค์ และเมื่อเขาถูกโยนลงไปนรก เขาก็รู้สึกว่ามันไม่เหมือนนรกที่เขาคิดเอาไว้แม้แต่น้อย และภาพของนรกที่ไฮน์ไลน์กล่าวถึงไว้ในเนื้อเรื่อง ก็มีความคล้ายคลึงกับนรกที่ปรากฏในคำสอนของชนบททางศาสนาคริสต์เช่นกัน กล่าวคือ นรกคือสถานที่ที่จะแยกคนบาปออกจากพระเจ้าไปตลอดกาล และเป็นสถานที่รวมของผู้ที่พระเจ้าทรงตัดสินว่าไม่มีความเหมาะสมที่จะอยู่ในสวรรค์ของพระองค์ นรกที่ไฮน์ไลน์กล่าวถึงในเรื่องก็คือดวงดาวที่คนที่ถูกขับหรือไม่ได้รับการยอมรับจากสวรรค์จะมาอยู่รวมกัน คือการลงโทษ

ผู้ที่ต่อต้านแนวคิดกระแสหลัก มองในแง่หนึ่งอาจเป็นการกระทำที่ชอบด้วยเหตุผล เพราะเป็นการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมให้ดำรงอยู่ต่อไปได้ แต่อีกนัยหนึ่ง การลงโทษผู้ที่ต่อต้านแนวคิดกระแสหลัก ก็เป็นการแสดงออกถึงความคับแคบและบ้าอำนาจ ที่ไม่ยอมรับความคิดที่แตกต่างของสังคมและผู้มีอำนาจในสังคม สภาพของสังคมที่ปิดตนเองและไม่ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างเช่นนี้ ก็ไม่ต่างอะไรจากนรกสำหรับผู้ที่ยึดติด เพราะเขาไม่สามารถยืนยันยืนตามหลักการและความเชื่อของตนเองได้อีกทั้งยังต้องรับโทษทัณฑ์ในฐานะ “ตัวประหลาด” จากสังคม ซึ่งไฮน์ไลน์ได้แสดงทัศนะที่มีต่ออิทธิพลขององค์กรศาสนาไว้อย่างชัดเจนในนวนิยายเรื่องนี้

พิจารณาได้ว่าความพยายามที่จะโจมตีองค์กรศาสนาของไฮน์ไลน์คือการต่อต้านอำนาจครอบงำของเหล่านักบวชที่ตั้งตนเป็นใหญ่มากเกินไป ในแง่หนึ่งอาจเป็นเพราะประสบการณ์ส่วนตัวของไฮน์ไลน์ ที่เติบโตขึ้นมา เมืองแคนซัสซิตี รัฐมิสซูรี เป็นที่ที่อยู่ในเขตที่เรียกว่า Bible Belt (Patterson Jr., 1999) ซึ่งเป็นเขตที่เคร่งครัดในความเชื่อแบบศาสนาคริสต์นิกายอีแวนเจลิคแบบอนุรักษ์นิยม (Conservative Evangelicalism) อย่างเข้มข้น และศาสนาเองเข้าไปมีอิทธิพลในทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งในด้านการเมือง วิทยาศาสตร์ ศาสนา อีกทั้งยังมีความพยายามที่จะเชื่อมโยงแนวความคิดทางศาสนาเข้ากับแนวคิดอนุรักษนิยมทางสังคมอีกด้วย (Rainey, 2009) จากอิทธิพลอันเข้มข้นของศาสนาคริสต์ที่ไฮน์ไลน์ได้มีประสบการณ์ตรงมาตั้งแต่ยังเยาว์วัย เขาได้มองเห็นว่าศาสนาคริสต์นิกายอีแวนเจลิคปฏิเสธสถานะเสรีภาพของปัจเจกบุคคล (Liberty) ทำให้บุคคลไม่สามารถแสดงออกซึ่งศักยภาพและความต้องการที่แท้จริง อีกทั้งเป็นการกำหนดกรอบที่ไม่เป็นธรรมต่อบุคคล (Shields, 2009) จากสภาวะที่ศาสนาเข้ามาควบคุมชีวิตของสมาชิกในสังคมอย่างเข้มงวดเช่นนี้เองที่ทำให้เขาเกิดความคิดต่อต้านอำนาจครอบงำที่องค์กรศาสนามีอยู่เหนือความคิดและจิตวิญญาณของสมาชิกในสังคม และทำให้ไฮน์ไลน์เลือกที่จะกระทำตนแหวกออกนอกพื้นฐานและประเพณีที่

สังคมยอมรับ ทั้งในด้านแนวความคิดเกี่ยวกับความศรัทธา การใช้ชีวิต หรือมุมมองเกี่ยวกับเพศ โดยที่ไฮน์ไลน์ประพุดิตนเป็นเสรีชนที่เรียกร้องอิสรภาพและเสรีภาพในการใช้ชีวิต จึงอาจกล่าวได้ว่าประสบการณ์ในวัยเด็กของไฮน์ไลน์ มีอิทธิพลต่อแนวคิดและการใช้ชีวิตของเขาในเวลาต่อมาเป็นอย่างมาก ทั้งจากการที่องค์กรศาสนาเข้าควบคุมความคิดและการใช้ชีวิตอย่างเคร่งครัด การเคลื่อนไหวต่อต้านการแบ่งแยกทางผิวพันธ์ มาจนถึงความสิ้นศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย ทำให้ไฮน์ไลน์เลือกที่จะต่อต้านชุดความคิดกระแสหลักที่มีอิทธิพลเหนือสมาชิกในสังคม การสร้างภาพนรกของไฮน์ไลน์จึงเป็นไปในลักษณะการหยิบยกภาพนรกและสวรรค์ที่ปรากฏอยู่ในพระคัมภีร์ใหม่ แต่สร้างความรู้สึกรู้สึกให้ตัวละครมองภาพนรกและสวรรค์นั้นแตกต่างไปจากที่องค์กรศาสนากำหนดไว้ ภาพของสวรรค์ที่สวยงามและยิ่งใหญ่แต่เต็มไปด้วยนางฟ้าเห็นแก่ตัวกับภาพของนรกที่แม้จะมีไฟเป็นองค์ประกอบหลักแต่สร้างความรู้สึกรู้สึกผ่อนคลาย จึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นการวิพากษ์ชุดความคิดที่องค์กรศาสนาและสังคมสร้างขึ้นนั่นเอง

5. สรุป

ภาพของนรกที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้ง 3 เรื่อง เป็นเครื่องยืนยันว่ากาลเวลาและอิทธิพลของบริบททางสังคมและวัฒนธรรมส่งผลให้ผู้ประพันธ์ตีความและสร้างภาพของนรกที่แตกต่างไปจากนรกตามขนบความเชื่อทางศาสนาขึ้นมา เนื่องจากมุมมองเรื่องความทุกข์ทรมานของบุคคลเปลี่ยนแปลงไปตามประสบการณ์ของผู้ประพันธ์เอง การตีความและสร้างภาพนรกของผู้ประพันธ์แต่ละคนจึงผูกติดอยู่กับสิ่งที่ตัวผู้ประพันธ์เองเห็นว่าเป็นความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัสราวกับตนนรก ทำให้ภาพลักษณ์ของนรกที่ปรากฏในวรรณกรรมแต่ละเรื่องมีรายละเอียดที่ต่างกันไป และภาพลักษณ์ของนรกที่ต่างกัันนี้ขึ้นอยู่กับแก่นความคิดของผู้ประพันธ์ว่าต้องการสื่อว่าอะไรคือนรกนั่นเอง ซึ่งภาพลักษณ์ของนรกที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ สามารถสรุปได้เป็น 2 ประเด็นคือ

1) ภาพของนรกผูกพันอยู่กับอำนาจครอบงำที่มีอยู่เหนือสมาชิกในสังคม ณ ขณะนั้น เห็นได้ชัดในกรณีของ อำนาจครอบงำของความโลภในการแสวงหาทรัพยากรจากดินแดนอาณานิคม อำนาจของกลุ่มเผด็จการ และอำนาจครอบงำของความเชื่อตามหลักศาสนา คอนราดมองว่าความโลภที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์ทุกคนคือสาเหตุที่ทำให้มนุษย์วิกลจริต ดินแดนอาณานิคมที่เต็มไปด้วยทรัพยากรจึงเป็นตัวกระตุ้นให้ความโลภของมนุษย์แสดงออกมาได้รุนแรงมากขึ้น ในสภาพที่ความโลภเข้าครอบงำศีลธรรมจรรยาและความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ด้วยกันจะถูกความโลภกลืนกินจนหมด และสร้างภาพของความทุกข์ทรมานให้เกิดขึ้นในดินแดนอาณานิคมนั้น ทั้งตัวชนพื้นเมืองและคนขาวที่เดินทางเข้าไปล้วนแล้วแต่ต้องประสบกับความทุกข์ทรมานในรูปแบบที่แตกต่างกัน ดินแดนอาณานิคมจึงกลายสภาพเป็นนรกในสายตาของมารโลว์ ชาร์ตร์มองว่าการยอมอิงเอาไม่ยอมตัดสินใจว่าตนเองนั้นต้องการอะไรและควรทำเช่นไร รวมไปถึงการไม่ยอมรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองได้เป็นผู้ตัดสินใจกระทำนั้น เป็นผลมาจากการไร้ความรับผิดชอบของคนฝรั่งเศส การยึดครองของเยอรมันเหนือฝรั่งเศสทำให้คนฝรั่งเศสไม่กล้าลุกขึ้นต่อต้านอำนาจของเยอรมัน ก็เปรียบเสมือนการไร้ความรับผิดชอบต่อตัวตนของคนฝรั่งเศสเอง ซึ่งไม่ต่างไปจากนรกสักเท่าใดนักเพราะชาร์ตร์มองว่าการไม่กล้าตัดสินใจก็คือการตกนรกรูปแบบหนึ่ง สำหรับไฮน์ไลน์แล้ว อำนาจครอบงำทางศาสนาที่เป็นตัวกำหนดว่าอะไรคือสวรรค์ อะไรคือนรก สิ่งใดถือว่าเป็นความดี สิ่งใดถือว่าเป็นความชั่วร้าย เป็นเพียงชุดความจริงที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อกำหนดกรอบการดำเนินชีวิตให้บุคคล เพื่อง่ายต่อการควบคุมและจัดการของเหล่าผู้มีอำนาจเท่านั้น ดังนั้นสิ่งที่ถูกกำหนดว่าเป็นสวรรค์ไม่จำเป็นต้องเป็นสวรรค์สำหรับทุกคนเสมอไป เช่นเดียวกับนรกก็ไม่จำเป็นต้องเป็นนรกสำหรับทุกคนเช่นกัน เพราะสวรรค์อาจเป็นดั่งนรกสำหรับบุคคลหนึ่งและนรกอาจเป็นดั่งสวรรค์สำหรับอีกบุคคลหนึ่งก็ได้

2) นรกของแต่ละบุคคลแตกต่างกันไปตามทัศนคติของตน ภาพของนรกที่ปรากฏในวรรณกรรมแต่ละเรื่องมีลักษณะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้ประพันธ์แต่ละคนที่มองว่าสิ่งใดคือนรก คอนราดมองว่าความโหดร้ายทารุณไร้มนุษยธรรมและการยอมพ่ายแพ้ต่อความโลภในจิตใจของตนเองคือนรกที่มารโลว์ได้พบเห็น ชาร์ตมองว่าผู้อื่นคือนรก เนื่องจากการมีตัวตนอยู่ของผู้อื่นคือความเป็นไปได้ที่บุคคลจะยอมให้ผู้อื่นนั้นเข้ามามีอำนาจในการตัดสินใจตัดสินใจของตนเอง ซึ่งผู้อื่นนั้นก็เปรียบได้กับการลงทัณฑ์ที่บุคคลจะต้องทนอยู่ร่วมด้วยโดยไม่สามารถหนีไปไหนได้ นั่นเอง สำหรับไฮน์ไลน์นรกคือสถานที่ที่มนุษย์ต้องถูกบังคับให้ใช้ชีวิตอยู่ภายใต้อำนาจครอบงำและความคิดแบบกระแสหลักโดยที่ไม่สามารถลุกขึ้นมาต่อต้านแสดงความคิดเห็นต่างได้

ภาพของนรกที่แตกต่างไปจากนรกที่ปรากฏในขนบและคติทางศาสนาเป็นข้อพิสูจน์ที่ทำให้เห็นว่า มนุษย์เริ่มหันมาให้ความสนใจกับนรกในเชิงจิตวิทยาของแต่ละคนมากขึ้น การที่บุคคลสร้างคำจำกัดความของนรกสวรรค์ของตนเองขึ้นมา เป็นการเปรียบเทียบว่าบุคคลสามารถสัมผัสได้ทั้งนรกและสวรรค์โดยที่ยังไม่ต้องเสียชีวิตไปแล้วได้ ชีวิตปัจจุบันที่ต้องดำเนินต่อไปนี้เป็นตัวกำหนดว่าอะไรคือนรก อะไรคือสวรรค์ ตามคำที่กล่าวว่า “สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ” มากขึ้น และสามารถเข้าถึงจิตใจของผู้อ่านได้อย่างเป็นสากลมากขึ้นเช่นกัน เนื่องจากนรกสวรรค์ไม่ใช่แต่เพียงภาพที่ต้องจินตนาการว่าถ้าตายไปแล้วจะต้องไปเจอกับเรื่องอะไรบ้าง อย่างไรก็ตามการตีความและการสร้างภาพของนรกและสวรรค์ในงานวรรณกรรมที่ยกมานี้ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ผู้ประพันธ์ได้รับมา รวมไปถึงภูมิหลังและสภาพแวดล้อมของผู้ประพันธ์เองจึงมีความสำคัญต่อการอ่านและวิเคราะห์วรรณกรรมเช่นกัน เพราะช่วยให้เข้าใจแก่นความคิดและสิ่งที่ผู้ประพันธ์ต้องการนำเสนอได้ชัดเจนลึกซึ้งยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตามจะยังคงพบว่าอิทธิพลของคำสอนเรื่องนรกที่ปรากฏในศาสนา ยังคงมีบทบาทในการประกอบสร้างภาพนรกของผู้ประพันธ์แต่ละคนอยู่ไม่มากนักน้อย แม้การประกอบสร้างนั้นจะมีรายละเอียดปลีกย่อยของนรกที่แตกต่างกันไป แต่จุดใหญ่ใจความของนรกรยังคงผูกติดอยู่กับความเชื่อที่ว่านรกคือความทุกข์ทรมานใจ อันเป็นความเชื่อสากลที่กล่าวถึงนรกอยู่วันยังค่ำ ถึงแม้ว่าประสบการณ์ส่วนตัวของผู้ประพันธ์แต่ละคนจะเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้การตีความและประกอบสร้างภาพของนรกรนั้นแตกต่างกันไปจากนรกแบบคลาสสิกแต่นรกที่แตกต่างกันเหล่านั้นก็ยังคงจัดรวมและสามารถมองเห็นภาพนรกแบบขนบที่ยังแทรกตัวอยู่ในนั้นได้เสมอ

บรรณานุกรม

- Aronson, R., *Camus & Sartre: The Story of a Friendship and the Quarrel That Ended It*. Chicago: University of Chicago Press, 2004.
- Aronson, R., *Jean-Paul Sartre – Philosophy in the World*. London: Verso, 1980.
- Bigelow ,G. E., *The poet's third eye: A guide to the symbolisms of modern literature*. New York: Philosophical Library, 1976.
- Chazelle, D., *ClassicNotes No Exit* . New York: GradeSaver, LLC. 2006. p.2
- Hamowy, R., *The Encyclopedia of Libertarianism*. New York: Sage, 2008.
- Homer. *The Odyssey: The Story of Odysseus*, Tran. Rouse, W.H.D., New York: The New American Library, 1949.
- Najder Z., *Conrad under Familial Eyes*. Cambridge: Cambridge University Press, 1984.

Najder Z., *Joseph Conrad: a life*. New York: Camden House, 2007

Patterson Jr., W. H., "Robert Heinlein—A biographical sketch". *The Heinlein Journal* 1999 (5). (1999) : 7–36.

Rainey, J. , "Religion and Politics in the United States: Contemporary Questions" LA Online [PDF]. 2009-05-26

Shields, J. A., *The Democratic Virtues of the Christian Right*. New Jersey: Princeton University Press, 2009.

Turner, A.K., *The History of Hell*. Florida: Harcourt Inc., 1995.